

„Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ juhtkomisjoni kohtumise protokoll

PROTOKOLL nr 2

29.09.2022

DELTA 21.11.2022 nr 1-19/369-1

Juhatas: Tarmo Miilits

Protokollis: Maia Eskla

Osalejad:

1. **Tarmo Miilits** (Siseministeerium, kantsler);
2. **Veiko Kommusaar** (Siseministeerium, sisejulgeoleku asekanter);
3. **Viola Murd** (Siseministeerium, pääste- ja kriisivalmiduse asekanter);
4. **Piret Lilleväli** (Siseministeerium, varade asekanter);
5. **Raul Kurrista** (Keskkonnaministeerium, keskkonnatehnoloogia osakonna nõunik);
6. **Heidi Alasepp** (Sotsiaalministeerium, terviseala asekanter);
7. **Marko Gorban** (Maaeluministeerium, kantsler);
8. **Markus Kärner** (Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika asekanter);
9. **Marti Magnus** (Kaitseministeerium, kaitsevalmiduse osakonnajuhataja);
10. **Gerttu Aavik** (Haridus- ja Teadusministeerium, üldhariduspoliitika osakonna kaasava hariduse valdkonna projektijuht);
11. **Eda Silberg** (Kultuuriministeerium, kultuurilise mitmekesisuse osakonna juhataja);
12. **Ivar Hendla** (Riigikantselei, strateegiabüroo nõunik);
13. **Erki Kodar** (Välisministeerium, juriidiliste ja konsulaarküsimuste asekanter);
14. **Priit Saar** (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kriisireguleerimise osakonna juhataja);
15. **Marju Saar** (Rahandusministeerium, riigieelarve osakonna strateegiatalituse nõunik);
16. **Jan Trei** (Eesti Linnade ja Valdade Liit, asedirektor);
17. **Kaarel Taimla** (Eesti Noorteühenduste Liit, asejuht);
18. **Tarvo Nurgamaa** (Vabaühenduste Liit, huvikaitsejuht);
19. **Tanel Talve** (Külaliikumine Kodukant, juhatuse liige);
20. **Aivar Haller** (Eesti Lastevanemate Liit, juhatuse liige);
21. **Ago Kokser** (Eesti Pensionäride Ühenduste Liit, juhatuse esimehe asetäitja);
22. **Piia Kallas** (Päästeliit, juhatuse esimees);
23. **Illimar Reinbusch** (Eesti Abipolitseinike Kogu, juhatuse esimees);
24. **Rein Tafenau** (MTÜ Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste, juhatuse liige).

Koosolekul käsitletud teemad:

1. Sissejuhatus päeva, ülevaade siseturvalisuse hetkeseisust ja uuringust, hinnang julgeolekukeskkonnale
2. Valdkonna oluliste väljakutsete ülevaade
3. Lühiettekanded kõigi juhtkomisjonis osalevate organisatsioonide esindajate poolt teemal:
a) Olulisim asutuse/organisatsiooni eelmise aasta tegevustest, mis aitas Eesti turvalisuse suurendamisele kaasa? b) Järgmistel aastatel olulisemad teemad ja kokkupuutekohad turvalisuse suurendamisel.
4. Vabatahtlikud kriisides
5. Elanikkonnakaitse ja eri valitsemisalade roll selles
6. Kogukomakeskne lähenemine

Koosolekul käsitletud temade ja arutelude kokkuvõte:

1.	Sissejuhatus päeva, ülevaade siseturvalisuse hetkeseisust ja uuringust, hinnang julgeolekukeskkonnale	Tarmo Miilits , Siseministeeriumi kantsler Olari Valtin , Siseministeeriumi sisejulgeolekupoliitika osakonna juhataja
<p>TÖÖVORM: Ülevaate andmine</p> <p>SISUKIRJELDUS (lisatud on ettekande slaidiesitus):</p> <p>Siseministeeriumi kantsler Tarmo Miilits andis ülevaate olulisematest näitajatest turvalisuse valdkonnas, sh siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringust, mis viidi läbi 2022. aasta kevadel. Näiteks tõi ta oma ettekandes välja, et kuigi võis arvata, et sõda Euroopas ja pikk koroonaperiood on mõjutanud inimeste turvatunnet drastiliselt, siis tegelikkuses arvamusküsitluse järgi leidsid siiski 9 eestimaalast 10-st, et Eesti on elamiseks turvaline riik nii üleüldiselt kui oma koduümbrust silmas pidades (2020. aastal 92% ja 2022. aastal 90%).</p> <p>Inimeste usaldus kergendab politseinike, päästjate ja Häirekeskuse tööd. 2022. aasta II kvartali küsitluse järgi usaldab Häirekeskust 92%, Päästeametit 93% ja Politsei- ja Piirivalveametit 84% inimestest. Võrreldes sellele möödunud aastaga on usaldusnäitajad küll mõne protsendi võrra madalamad, kuid Endiselt on 27 institutsiooni võrdluses tegemist kõige enam usaldatud asutustega. Kusjuures Eesti Politsei on viie oma riigi elanike poolt kõige enam usaldatava politsei seas Euroopas!</p> <p>Avaliku arvamuse uuringust selgus, et elanikud on omavalitsuse tegevusega üldiselt rahul ja kodukoha turvalisust mõjutavaid probleeme tajutakse vähem. Näiteks 71% arvab, et KOV on suurendanud piirkonna turvalisust tehes vajalikke muudatusi liikluskorralduses ja 69% leiab, et KOV on vähendanud heakorrastamata ja ohtlikke alasid. Samas 48% vastanutest arvasid, et KOV on teinud piisavalt, et valmis olla kriisilukordade lahendamiseks ja 47% arvasid, et KOV on piisavalt kaasanud elanikke kohalike turvalisuse probleemide lahendamisse. Seega neis temades on vähemalt inimeste endi arvates arenguruumi rohkem võrreldes mõne muu valdkonnaga.</p> <p>Hea on, et üldjuhul inimesed tajuvad iseenda rolli olulisust turvalisuse tagamisel ja moel või teisel püüavad ka miskit ära teha nt enda turvalisuse parandamisel. Samas 2022. aastal läbiviidud uuring illustreeris ka seda, et vaid umbes pooled elanikest (53%) peavad oma oskusi ja valmisolekut piisavaks, et enmast või teisi õnnetuse korral aidata. Seega tasub kindlasti tegutseda selle nimel, et oskused ja valmisolek inimestel paraneks.</p> <p>Lisaks reageerivatele asutustele on oluline inimeste endi roll Eesti turvalisena hoidmisel. Selleks on elanikel erinevaid võimalusi nii vabatahtlikuna osaledes, kuid ka ise vastutustundlikult käitudes. Iga neljas Eesti elanik (27%) on vabatahtlikuna aidanud kaasa turvalisuse loomisele osaledes abipolitseinike, vabatahtliku pääste või merepääste, naabrivalve või muu siseturvalisuse valdkonna organisatsiooni tegevuses, pääste- või otsingutöodes, turvalisusega seotud talgutel ja teistes turvalisuse suurendamisele suunatud tegevustes. Siseturvalisuse valdkonnas on vabatahtlikke rohkem kui 4000. Valmisolek vabatahtlike organisatsioonidega liitumiseks on kasvamas. Huvitatus edaspidi osaleda vabatahtlikus tegevuses on kõige suurem Naabrivalve liikumise puhul, millest on huvitatud kokku 49% elanikest. Valmisolek siseturvalisuse vabatahtlike organisatsioonidega liitumiseks on kasvanud. Enim huvi on Kaitseliidu vastu 20%, järgnevad vabatahtlikud päästjad 19%, 1247 vabatahtlikud nõustajad 15%, abipolitseinikud 14% ja vabatahtlikud merepäästjad 8%. Turvalisusega seotud vabatahtlikes organisatsioonides mitteosalemise põhjustest on peamine, mida välja toodi ajapuudus (58%), sellele järgnevad vanuse</p>		

ja tervisega seotud põhjused (43%) ning soovimatus võtta sellega seonduvaid kohustusi (19%). Vähene teadlikkus või infopuudus on mitteamaluse põhjuseks vaid 16 protsendil sihtrühmast.

Ohtude ennetamisel ja kriisideks valmistumisel on oluline nii inimeste endi kui kohalike omavalitsuste roll. Ülemaailmne viirusepuhang ja sõda Euroopas on pannud avalikkust ja riigiasutusi enam teadvustama, et valmis on vaja olla väga erinevateks kriisideks. Kriisid on näidanud, et oluline on tugevdada erinevate valitsemisalade asutuste, kohalike omavalitsuste ja elanike valmisolekut kriisidega toime tulla. 2021. aasta uuringu järgi on **77% omavalitsustest saavutanud kriisideks valmisolekus edasijõudnu või eeskujuliku taseme.** Ka elanike hädaolukordadeks valmisoleku uuringu järgi on inimeste **valmisolek osades Eesti piirkondades paari aasta jooksul veidi paranenud**, kuid jäänud 2019. aastaga samale tasemele näiteks Ida-Virumaal – keskmine tase seega 45.

2022. aasta uuringu järgi pole aga elanikud ohuolukordadeks kuigipalju valmistunud, olgugi et küsitlus viidi läbi 2022. kevadel, kui kriisideks valmistumine oli nii COVIDi kui Ukraina sõja tõttu väga aktuaalne. Võrreldes Ukraina sõja eelse ajaga ei olnud koduste kriisivarude omamine kasvanud. Vaid 24% on põhjalikult arutanud, kuhu perega minna näiteks pikaajalise elektrikatkestuse korral, 11% on põhjalikult tutvunud kriisijuhenditega ja 16% soetanud korralikke varusid kriisis vastupidamiseks. Selgus, et piisav joogiveevaru on olemas vaid 36% vastanutest. Seevastu esmaabitarbeid ja hügieenivahendeid on varunud üle 80% vastanuist. Ligikaudu pooled elanikud ei teinud vahemikus veebruar–mai enda hinnangul kriisiolukordadeks valmistumiseks neid tegevusi üldse.

Julgeolekukeskkonna ülevaates tõi sisejulgeolekupoliitika osakonna juhataja Olari Valtin välja tõsiasja, et üleilmne julgeolekukeskkond ja Euroopa julgeolekuolukord on pingelised. Suurriikide konkurentsis püüavad autoritaarsed riigid laiendada oma mõjuvõimu, mis on kaasa toonud ettearvamatuid kriise, provokatsioone ja agressioone. Kasvutrendis on relvastatud konfliktide arv. Süveneb ideoloogiline ja geopoliitiline vastukaal demokraatial, turumajandusel, õigusriigil ja inimõigustel põhineva väärtusruumi – lääne väärtusruumi – üleilmsele mõjule. Mõned autokraatlikud ja demokraatlikud riigid võivad sisemiste pingete ja väliste vastuolude mõjul muunduda, surve all on rahvusvaheline õiguskord.

Teised olulised teemad, mida Olari Valtin oma ettekandes julgeolekukeskkonna kirjeldamisel põhjalikumalt avas olid:

- Sõjaline ja hübriidmeetmetel põhinev tegevus Euroopa naabruses ja rändesurve Euroopa piiridel on pannud proovile kogu lääne ühiskonna.
- Eesti sisemised pinged ja polariseerumine avaldavad mõju ka riigi julgeolekule. Eestimeelne ühiskond on riigi julgeoleku tugisammas.
- Kriminaaltulu tõhus ülesleidmine ja ära võtmine on üha olulisemad.

<p>2. Valdonna oluliste väljakutsete ülevaade</p>	<p>Piret Lilleväli, varade asekanstler; Viola Murd, pääste- ja kriisivalmiduse asekanstler; Veiko Kommusaar, sisejulgeoleku asekanstler.</p>
--	---

TÖÖVORM: Ülevaate andmine, arutelu, ettepanekud ja küsimused osalejatelt

SISUKIRJELDUS (lisatud on ettekande slaidiesitus):

Siseministeeriumi varade asekanter Piret Lilleväli nimetas järgmiste aastate üheks keskseks väljakutseks küsimuse: „**Kuidas pakkuda sisetavalisuse teenuseid jätkusuutlikult ja kvaliteetselt?**“ Oluliste teemadena, millele selle nimel keskenduda tõi ta välja:

- inimeste **hoidmise** nt väärilise töötasu abil;
- **piisavas mahus õppekohtade**, moodsal tasemel õppe ja heade õppetingimuste tagamise;
- **infotehnoloogia võimekuse säilitamise ja oluliste arendusprojektide elluviimise** (nt uue põlvkonna Häirekeskuse infosüsteem; rändemenetluse ühtne iseteeninduskeskkond; süüteomenetluse digitaliseerimine; ELi üleste sisetavalisuse valdkonna infosüsteemide liidestamine Eesti-siseste infosüsteemidega ja nende koostalitusvõime).

Siseministeeriumi pääste- ja kriisivalmiduse asekanter Viola Murd nimetas järgmiste aastate üheks keskseks väljakutseks küsimuse: „**Kuidas ennetada õnnetusi ja süütegusid, vähendada riskikäitumist ja kaasata rohkem osalisi tavalisuse suurendamisse?**“. Viola Murd tõi välja, et selle küsimuse lahendamiseks on vaja:

- keskenduda **valdkondade vahelisele koostööle**, kuna suur osa sotsiaal- ja terviseprobleemidest on omavahel seotud ja ennetatavad. Samuti on väljakutseks tagada **toimiv andmevahetus vigastussurmade ennetamiseks**;
- **jätkata sihistatud ennetustegevustega**;
- **võimestada kogukondi**;
- **edendada vabatahtlikku tegevust**.

Viola Murd nimetas enda valdkonna teiseks olulisimaks lähiaastate väljakutseks küsimuse: „**Kuidas suurendada Eesti sisejulgeolekut ja parandada kriisideks valmisolekut?**“ V. Murd selgitas, et selle küsimuse lahendamiseks on vaja:

- **laia riigikaitse püsirahastust** (nt kindel summa või % SKP-st, mis suunata elanikkonnakaitse arendamisele);
- **edendada igapäevase kriisirolli ja elanike kriisideks valmisolekut**;
- **parandada elanikkonnakaitset**.

Siseministeeriumi sisejulgeoleku asekanter Veiko Kommusaar täiendas oma ettekandega Violat ja tõi **sisejulgeoleku suurendamiseks** oluliste lähiaastate väljakutsetena välja ka:

- **idapiiri ehituse**;
- riigi strateegilise autonoomsuse tagamise ja selleks **hübridohtude ja välismõjutuste ennetamise**;
- **desinformatsiooni ja vaenuliku mõjutustegevuse tõkestamise**;
- tõhusama **võitluse küberkuritegevuse vastu**.

(Täpsemalt slaidiesitluses)

ARUTELU KOKKUVÕTE¹:

Kaarel Taimla (Eesti Noorteühenduste Liit): Meedias on palju arutletud politseinike ja päästeametnike üle. Ettekandeid kuulates jäi aga endiselt kõlama, et jätkuvalt on edaspidi üha raskem

¹ Kokkuvõttes pole kasutatud täpselt sama lauseehitust, mida suulisel kõnes kasutati, kohati on lühendatud.

inimesi tööle saada, sh väljakutsed sisekaitseakadeemias õppekohtade tagamisega jne. Kuidas selle probleemi lahendamisega praktikas edasi minnakse, mis üldse on lahendused?

Tarmo Miilits (Siseministeerium): Ühest küljest kasutame tänast olukorda hoida, aga teisalt näiteks kasvatame vabatahtlike rolli. Liigume ka selles suunas, et värvata enam ka neid inimesi, kes juba on mõne muu karjääri valinud (see tähendab, et uus politseinik pole tingimata enam 20ndate alguses noor).

Viola Murd (Siseministeerium): Olukorra lootusetust aitab vähendada asjaolu, et järjest enam otsivad noored tähendusega tööd ja seda saame meie valdkonnas pakkuda. Seega on edaspidi nt tööandja *bränding* oluline. Samuti tulevad paljud vabatahtlikud hiljem kutselisteks töötajaks. Püüame taolisi võimalusi ära kasutada.

Piret Lilleväli (Siseministeerium): Üks võimalus, mida kasutada on meie valdkondade mitmekesisus – näiteks politseis on täna palju erialasid, kuhu saab ka meelitada teiste valdkondade inimesi (nt küberkuritegude uurimine).

Illimar Reinbusch (Eesti Abipolitseinike Kogu): Ettekannetest jäi kõlama, et SMITis on palju IT süsteeme. Samas märkame palju selliseid olukordi, kus luuakse näiteks uus infosüsteem, aga unustatakse ära vabatahtlikud (nt süsteemid, mis puudutavad teenistusrelvi, vorme jmt; vabatahtlike tunniarvestus ja varade arvestus käib paljuski Excelis). Teisalt näiteks Apollo infosüsteemis on nüüd abipolitseiniku roll olemas. Ootus oleks, et kui luuakse uus infosüsteem, siis võiks mees pidada vabatahtlikke ja kasutada samu süsteeme.

Piret Lilleväli (Siseministeerium): Vanade süsteemidega on paraku keeruline seda kirjeldatud olukorda parandada, kuna need nagu taakvara. Samas uute puhul tõepoolest tuleks selle poole püüelda. Oleme teinud hanke, et analüüsida, mis vabatahtlike vaates peaks olema abistavas infosüsteemis ja kui selle analüüsi valmis saame, siis on kavas infosüsteeme ka muuta või luua miskit juurde.

Illimar Reinbusch (Eesti Abipolitseinike Kogu): Teine teema, mida välja tuua on ennetus. Abipolitseinikuid väga ei koolitata ennetama. Näiteks ise olen konfliktivahendaja ja perevestluse teemal koolitatud, kuid neil teemadel ei ole kaasatud, kuna abipolitseinik ei tohi konfliktivahendust. Ühest küljest ennetusega liigutakse edasi, aga teisalt on olukordi, kus juriidiline pool piirab, mistõttu tasub õigusloome juures mõelda, kuidas tagada vabatahtlike võimalused kaasuda.

Rein Tafenau (MTÜ Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste): Toon välja 3 teemat, millele edaspidi mõelda. 1) Ennetuse osas on nt Kaitseväes tehtud veeohutuskampaniaid – arvatavasti neil suur mõju. 2) Teiseks vabatahtlike rahastus tulekustutustöödega seoses tasuks üle vaadata, kuna näiteks kütusekulu osas peavad vabatahtlikud ise peale maksma sündmuse lahendamisel. 3) Kolmandaks koostöö abipolitseinikega. Näiteks kadunud inimeste otsimisel oleme kogenud, et takistav tegur on nt see, et turvakaamerate videosalvestisi ei saa (sh piisavalt ruttu) läbi vaadata, kuna on ebaselge, kellel on võimalused ja õigused.

Viola Murd (Siseministeerium): Veeohutuse osas me tegime Kaitseväes koolitusprogrammi mitu aastat just seetõttu, et ennetada noorte meeste uppumisi (pikalt oli uppumissurmi kõige enam noorte meeste sihtrühmas). Näeme ka ise, et Kaitseväe ajateenistus oleks võimalik mitmeti kasutada. Näiteks saaks ajateenistusele juurde panna 40 tundi abipolitseiniku koolitust jmt.

Veiko Kommusaar (Siseministeerium): Turvakaamerate vaatamisõiguse osas usun, et tasuks tööprotsessid/õigused üle vaadata ja võimalik, et lahenduseks oleks see kui teadmata kadunud isikute otsimisel oleks need õigused automaatselt vajalikel osalistel.

LühiettekanDED kõigi juhtkomisjonis osalejate esindajate poolt.

Ettekanded vastasid küsimustele:

3.

1. Mida olulist soovite esile tõsta oma asutuse/organisatsiooni eelmise aasta tegevustest, mis aitasid Eesti turvalisuse suurendamisele kaasa?
2. Mida peate järgmistel aastatel kõige olulisemateks teemadeks ja kokkupuutekohtadeks turvalisuse suurendamisel?

TÖÖVORM: Ülevaate andmine

SISUKIRJELDUS (asutuste ja organisatsioonide kaupa):

KESKKONNAMINITEERIUM:

Eelmisel aastal sai meie teemadest kõige enam tähelepanu kiirguse valdkond – oli näha kui väike on ühiskonna valulävi selles valdkonnas.

Peame vajalikuks, et edaspidi kõik vee-ettevõtted loetaks elutähtsa teenuse osutajaks.

Eelmisel aastal oli meil palju initsiatiivikaid vabatahtlikke, kuid probleemiks osutus see, kuidas kogu seda vabatahtlike tulva on võimalik koolitada ja kaasata (see on väljakutse ka edaspidiseks).

SOTSIAALMINISTEERIUM:

2021–2022 olulisemad turvalisuse suurendamisega seotud tegevused:

- COVID kriisiga seotud tegevused (nt COVID-19 valmisolekukava 2022/2023 viirushooajaks, COVID-19 tegevusplaan).
- Tervishoiuteenused Ukraina sõjapõgenikele.
- Valmisoleku planeerimine (kriisijuhtimissüsteem, tegevusvaru sh ravimite varude olemasolu, tarne jms).
- Rahva tervis – vaimne tervis; meeste tervis.
- HERA

2023. aasta prioriteedid:

Tervisesüsteemi jätkusuutlikkuse tagamine (Sh nt haiglavõrgu arengusuundade, esmatasandi arengukava ja kiirabisüsteemide arengusuundade koostamine; tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkus ja ravikindlustussüsteemi põhimõtete ülevaatamine; tervisesüsteemi toimivuse hindamise raamistiku loomine; tervishoiutöötajate ressursi planeerimine; ravimipoliitika rakendamine, sh apteegiteenuse laiendamine; ravimiregulatsioonide (sh EL algatused) muudatused ja ravimite hinnastamine; vereregulatsioonide (sh EL algatused) muutmine; meditsiiniseadmete hinnaregulatsiooni muudatusettepanekute koostamine; töövõimetus ennetusprojekt).

Tervist toetava elukeskkonna ja valikute kujundamine (Nt Rahvatervishoiuseadus; NETS; tervist toetava elukeskkonna kujundamine; toitumine ja liikumine (Roheline raamat); vee direktiivi rakendamine; biomonitoring; inimeste terviseharituse ja põhiõiguste kaitse ning kogukondade võimestamine ja kaasamine)

Elukaareülene vaimse tervise teenuste süsteem. Selleks nt:

- rahvastiku vaimse tervise seiresüsteemi arendamine;

- *vaimse tervise tegevuskava edenduse, ennetuse ja kogukonnatasandi tegevuste elluviimine: Laste vaimse tervise uuring, Suitsiidiennetuse tegevuskava, Strateegilise partnerluse tegevused (Peaasi, VATEK);*
- *Vaimse tervise abi kättesaadavuse laiendamine ja kvaliteedi tõstmine: kogukonnatasandi vaimse tervise teenuste rahastamine ja edasi arendamine; vaimse tervise astmelise abi süsteemi loomine ja testimine; vaimse tervise spetsialistide väljaõppesüsteemi arendused; psühholoogilise ravi osutamise tegevusloa nõuete kehtestamine; palliatiivravi vaimse tervise teenuste rakenduskava.*

Kriisi- ja sõjaaja tervishoiukorraldus (*Selleks nt Kriisivalmiduse tõstmine (COVID-19, UA sõjapõgenikud, sõjaolukorraks valmistumine); hädaolukorraks valmisoleku tagamine (sh riigi tegevusvaru); kriisi- ja sõjaaja tervishoiukorralduse kontseptsioon, tegevuskava; riigi kaitsetegevuse kava SoM alamkava; riigi kaitsetegevuse katastroofimeditiini kava)*)

MAAELUMINISTEERIUM:

Kaks prioriteetsemat teemat seoses siseturvalisusega on meie vaates 1) kohalikud kogukonnad; 2) toidujulgeolek.

Kohalike kogukondade osas oleme nt LEADER meetme abil vabatahtlikku päästetegevust toetanud (jt kohalikke algatusi). Kutsun üles kõiki organisatsioone, kes vabatahtliku tegevusega tegelevad panustama nende uute LEADER meetmete väljatöötamise, et need saaks sellised, et sealt saaks taotleda raha mh ka turvalisust suurendavateks tegevusteks.

Toidu varustuskindlus on edaspidi Valmisoleku seaduses üks elutähtis teenus. Oleme oma majja tööle võtnud kriisireguleerimise valdkonnajuhhi ja püüame nüüd paremini selgust saada erinevatest võimelünkadest.

JUSTIITSMINISTEERIUM:

- Nn sümbolite eelnõu.
- Laiendasime tugiteenuste pakkumist noortele, sellega plaanis jätkata (nt tugiteenus ja tugiisik noortele). Lisaks on jätkunud alaealiste õigusrikkumistega seotud tegevused, probleemse seksuaalkäitumisega noorte probleemide ennetamine jmt ning eri teemadel analüüsides tegemine.
- Korruptsiooni ennetamise osas on tegeletud nt *lobistide* kohtumiste avalikustamisega.
- Ohvrite abistamisega seoses on Siseministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumiga Euroopa Komisjoni projekt.
- Oleme alustanud tööhõive programmiga Tartu Vanglas, mille eesmärk tagada töövõime ja tööoskused kinnipeetavatele.
- Oleme püüdnud edasi arendada biomarkerite teemat ja teinud viies linnas reovee seiret uimastite jääkide suhtes. Lisaks eeltoodule on tegemisel veel paar teadusprojekti.
- Ennetusnõukogu on samuti töös.
- Desinformatsiooni (ennetamise/tõkestamise) osas teeme järgmisel aasta kindlasti Siseministeeriumiga koostööd.
- Tulemas on uus ESF periood noorte õigusrikkumiste teema probleemide lahendamiseks.

KAITSEMINISTEERIUM:

Alustasime Siseministeeriumiga ühist planeerimist elanikkonnakaitse vaates. Ukraina sõja *foon* on aidanud ühiskonnas teadvustada, et vaja on olla veel rohkem valmis erinevateks kriisideks.

Järgmise aasta vaates on ühine pingutuskoht, kuidas jõuda igäihe kriisirollini. Oleme täiesti seda meelt, et see peaks olema ühiselt eesmärgiks võetud. Sealhulgas on vaja kogu ühiskonna ohutuskultuuri tõsta, et olla veel paremini valmis.

Erinevad kriisid näitavad, et ühiskond mobiliseerib kriisi korral. Vaja on rohkem läbi mõelda kuidas me vabatahtlikke suuname ühiselt kriiside korral.

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM:**2022. aasta olulisemad turvalisuse kaasa aitavad tegevused:**

- Ette on valmistatud riiklike õppekavade muutmise eelnõu millega on plaanis põimida üldpädevuste arendamine varasemast põhjalikumalt aineõppesse (ainekavadesse).
- Õppekavades on oluliselt rõhutatud kriitilist mõtlemist, turvalist käitumist meedias, uuendades läbivat teemat ning rõhutades meediakriitilisust kõigist õppeainetes gümnaasiumi ainekavadesse on lisatud kursus „**Meedia ja mõjutamine**“.
- Paljudes õppeainetes (eesti keel, kirjandus, käsitöö ja tööõpetus, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus, ajalugu jm) on varasemast rohkem rõhutatud **kultuurilise ja rahvusliku pärimuse tundma õppimist** ning kooli rolli õpilase identiteedi kujundamisel.
- Sotsiaalainete ainevaldkonnas on varasemast rohkem rõhutatud vaimse tervise alase teadlikkuse kujunemist, ühiskonnas aktuaalsete probleemide üle arutlemise olulisust.
- Kõigis ainevaldkondades on rõhutatud, et õpetaja ei tohi küll anda hinnet õpilase maailmavaatelistele väljaütlemistele eest, kuid õpetajal on kohustus tagasisidestada õpilase maailmavaadet, hoiakuid ja seisukohti lähtuvalt riiklikus õppekavas kehtestatud alusväärtustest.
- Oleme valmistanud ette **eelnõu eestikeelsele haridusele üleminekuks**, millega me muuhulgas tõstame muukeelsete õpilaste oodatavat eesti keele sihttasest, kehtestame õpetajatele ja koolijuhtidele eesti keele oskuse nõuded, sätestame, et õppetöö toimub aastaks 2030 kõigis munitsipaal-koolides eesti keeles.
- Koostöös partneritega on valmistatud ette **meediapädevuse valge paber** ning on käima liikatud igal aastal toimuvad **meediateadlikkust tõstvad meediapädevuse nädalad** mis on suunatud kõikidele vanuserühmadele kogu elukaarel.
- Oleme valinud **6 strateegilist partnerit, kes toetavad** haridusasutusi **vaimselt ja füüsiliselt turvalise** õppekeskkonna ning koolikultuuri loomisel Aastatel 2022–2024 toetakse partnereid iga aastaselt kogusummas ca 655 000 eurot.
- Ukraina sõjapõgenikele haridustee jätkamise võimaluste loomine nii alus-, üld-, kutse- kui ka kõrghariduses. Pakutakse ka mitteformaalses hariduses osalemise võimalusi 2022. aastal korraldati Eesti ja Ukraina noorte lõimumislaagreid millest sai osa ca 5200 noort, kellest ca 50 olid UA taustaga UA noorte keeleõpet ja ühiskonda lõimumist soodustavad tegevused mitteformaalse õppimise keskkonnas jätkuvad ka järgmisel aastal.
- Noortevaldkonnas jätkatakse noorsootöö, huvihariduse ja tegevuse kvaliteedi arendamist.

- Viime ellu tegevusi, mis toetavad mitteõppivaid ja töötavaid noori või ennetavad sellesse olukorda sattumist.
- Jätkatakse riikliku huvihariduse ja huvitoetuse rakenduskeemi arendamist.
- Uuendatakse kohalikele omavalitsustele suunatud noortevaldkonna kvaliteedihindamise tööriist.

Järgmiste aastate peamised kokkupuutekohad/ootused:

- Haridus ja Teadusministeeriumi esindajad panustavad jätkuvalt valdkonnaülese ennetuse ja lähisuhtevastase vägivalla tööühma tegevustes.
- Jätkata senist hästi toimunud koostööd lastele ja noortele suunatud tegevuste osas.

KULTUURIMINISTEERIUM:

„Sidusa Eesti arengukava 2030“ raames on loodud kohanemise ja lõimumise programm, mille tegevused aitavad kaasa ka siseturvalisusele. Sellel aastal on olnud fookuses Ukraina sõja põgenikevoo teemaga seonduv. Selle jaoks on meie esmane kohustus olnud pakkuda **kohanemisprogrammi** – inimesed on olnud aktiivsed ja tagasiside on olnud positiivne. Teine kohustus on pakkuda **A1 tasemel keeleõpet**. Keeleõpet on keeruline pakkuda seetõttu, et käärid pakkumise ja nõudluse vahel on suured. Ukraina inimesed on alid õppima, aga huvi on tõusnud ka Eesti püsielanikkonna hulgas.

Vabariigi Valitsusele oleme tutvustanud sidususe teemal kaht plaani: 1) Sidususe suurendamine Ida-Virumaal; 2) Analüüs ja ettepanekud ühiskonna stabiilsuse ja sidususe tagamiseks ning võimalike konfliktide ennetamiseks Ukraina kriisi taustal (sidususe plaan 2022–2023).

Järgmisel aastal on meie fookusteemad samad: Ukraina sõjapõgenikud ja kohanemisprogramm.

Järgmisel aastal on oluline ka kohalike omavalitsuste võimestamine. Euroopa Sotsiaalfondi vahendite üks konkreetne sekkumine on seotud samuti kohalike omavalitsustega – selle abil püüame luua kohalikes omavalitsustes kohanemist ja lõimumist toetavaid nn teekondi.

Lisaks on plaanis tellida eri ristmeediaprogramme. Samuti plaanime venekeelseid ajakirjanikke koolitada ja aidame nende pädevust tõsta.

Üks konkreetne toetusmeede on suunatud kogukondadele. Ja üks sekkumine saab olema seotud sellega, kuidas meie kolmanda sektori organisatsioonid saaksid paremini kaasata teise emakeelega inimesi.

Ukraina kriis on teadvustanud seda, et sellega tegelemine ei ole ühe ministeeriumi töö – eri valdkondade panus on oluline. Hea meel on, et koostöö toimib.

RIIGIKANTSELEI:

Möödunud aastal on olnud põhifookuses kriisidega tegelemine (samuti valmisoleku seaduse välja töötamine).

Parandame KOVide riskide hindamise metoodikat. Järgmisel aastal saab valmis riskiraport.

Meie jaoks on kindlasti oluline elanikkonnakaitsega seotud tegevus.

Siseturvalisuse arengukava näeb, ette et siseturvalisust tehakse innovatiivselt ja leitakse innovatiivseid lahendusi. Seda saame me toetada peagi avaneva innovatsioonimeetme toel, mida tasub kasutada nii siseturvalisuse valdkonnas, aga ka mujal.

Sissejuhatavas ettekandes mainiti usaldust riigiinstitutsioonide vastu. See on teema, millega tuleb ka edaspidi laiemalt tegeleda – on ka Riigikantselei uus fookusteema. Sh peaksime meie nõ lipulaevade usaldust hoidma/tõstma (PÄA, HÄK, PPA).

VÄLISMINISTEERIUM:

Piiri küsimused – palju koostöökohti Siseministeeriumiga. Nt viisa küsimused, selle piiramine vene ja valgevene kodanikele. Peame analüüsima, mis saab, kui praegune olukord kestab pikemalt.

Tuleb tegeleda ka topeltkodakondsusega inimeste küsimusega (Venemaalt lahkuda soovimise osas).

Eestisese tegevuse välispoliitiline mõju ja sellega tegelemine – sümboolid jmt. Sümbolite teemal oli näiteks oluline välispoliitiline mõõde ja siiani on huvi, et mida vaenulike sümboolite ja monumentidega teeme.

Konsulaarteema – ühisosa Politsei- ja Piirivalveametiga. Jätkame ühist tööliini, kuidas dokumente lihtsamini kätte toimetada – oluline üleilmse diasporaa teenindamisel. See kindlasti seotud ka usaldusega riigi vastu väliskogukondades.

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUM:

Kõik Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi viis valdkonda on seotud Siseturvalisuse arengukavaga.

Olulisemad töös olevad teemad ja tegevused edaspidi:

- välisinvesteeringute seadus;
- asukohapõhine ohuteavituse süsteem (see on ka energiapuuduloleku teemas oluline, kui peaks olema vaja sõnumeid saata);
- küberturbe teema nõuab rohkem raha ja tähelepanu;
- energiapuuduloleku arendused. Riigi gaasivaru on varstuskindluse ja inimeste turvatunde jaoks oluline.

Olgu tegemist siis Riigikaitse arengukava või siseturvalisuse arengukava raames tehtava koostööga, aga igal juhul tuleb teha rohkem koostööd **elanikkonnakaitse ja kerksuse arenduste** osas. Meil on **toidu- ja varustuskindluse** teemal hästitoimivad meeskonnad, aga teeksime Siseministeeriumiga samuti enam koostööd. Samuti digiteemadel võiks Riigi Infosüsteemi Amet olla **digikerksuse keskpunkt**, kellel on arendused ja kes käiks peale, et eri pooled arendaks kerksust.

RAHANDUSMINISTEERIUM:

Eelmise aasta osas väärib märkimist kriisieelarve õppus, kus harjutati ministeeriumidega kriisieelarve koostamist ja nüüd tulid need oskused kasuks.

Statistikaamet on toetanud siseturvalisuse valdkonda eri statistiliste andmetega.

Rahapesu Andmebüroo tegevus oli ja on ka edaspidi oluline siseturvalisuse eesmärkide saavutamisele kaasa aitamisel.

EESTI ABIPOLITSEINIKE KOGU:

Eelmine aastal oli tähelepanu keskmes nii Abipolitseinike koolitustega tegelemine, mõningate vahendite ostmine ja muu taoline.

Tuleviku vaates kõige olulisem saab olema Abipolitseinike seaduse muutmise protsessis sisendi andmine. Peame seda väga oluliseks ja üheks suuremaks eesisevaks väljakutseks.

EESTI LINNADE JA VALDADE LIIT:

Väärtustavad senist head koostööd Siseministeeriumi juhtkonnaga, nimelt iga kvartal toimuvad kohtumised Siseministeeriumi juhtkonnaga ja see on oluline areen, kus Eesti Linnade ja Valdade Liit saab erinevaid põhimõttelisi teemasid tõstatada.

Palju koostööteemasid on olnud Ukraina sõjapõgenike osas ja hetkel laual selle jätkutegevuskava arutamine.

Eesti Linnade ja Valdade Liit on asutanud kriisisuutlikkuse ja siseturvalisuse valdkonna riigieelarve läbirääkimiste töörühma, kus hakatakse arutama erinevaid teemasid. See saab olema ka nn valideerimisareeniks, mis puudutab siseturvalisuse arengukava. Usutavasti koostöö Siseministeeriumiga läheb tänu sellele töörühmale üha paremaks.

EESTI NOORTEÜHENDUSTE LIIT:

Eesti Noorteühenduste Liit ühendab üle 130 noorteühenduse ja osaluskoogu, mis tähendab, et see organisatsioon liidab omavahel rohkem kui 25000 noort.

Ennetus on suurim valdkond, millesse Eesti Noorteühenduste Liit turvalisusega seenduvalt panustab. Piltlikult öeldes, kui noored ei ole tänavatel pahandust tegemas, siis nad teevad miskit kasulikku. Erinevad noorteühendused sellele ka kaasa aitavad. Samuti kaasatakse vähemate võimalustega noori.

Eesti Noorteühenduste Liidu (ENL) esindaja tõi välja kontaktihüpoteesi – ENL toob kokku väga erinevaid noori, mis aitab mh suurendada noortel nt mõistvust, arusaamist erinevustest. See omakorda aitab ehk kaudselt radikaliseerumist vähendada. (Rõhutas radikaliseerumise ennetamise olulisust)

EESTI VABAÜHENDUSTE LIIT:

Aitame kaasa mitmes valdkonnas kaasa siseturvalisusele ja puutumus on ka teiste valdkondadega. Püüame erinevate organisatsioonide (sh siseturvalisuse valdkonnaga seotud organisatsioonid) võimekust suurendada, et nad saaks maksimaalselt panustada.

Siseturvalisuse arengukavas on kirjas, et siseturvalisuse tagamisel on suur roll eri sektorite koostöövõimel. Kriisilukorrad on eriti hästi selle tähtsuse esile toonud. Koostöö aitab ka lõhesid ületada. Peame oluliseks head koostööd ja strateegilist partnerlust avaliku sektoriga (Eesti Vabaühenduste Liit on Siseministeeriumi strateegiline partner).

Aitame kaasa vabatahtlusele, samuti tegeleme Ukraina teemadega seotud vabatahtlikega. Vabatahtluse arendamine ja laiem arusaam, et vabatahtlus on oluline, aitab eri valdkondades vabatahtlikku tegevust edendada/suurendada – sh ka siseturvalisuses vabatahtlikku tegevust. Tegeleme selle nimel, et oleks vabatahtlike värv; praktika meede, kus õpilased saavad ühiskonna õpetuse tunni raames osaleda EMSLi töödes jmt.

Rõõmustav on, et inimesed tahavad panustada ja annetada. On arenguruumi, kuidas annetamiskultuuri soodustada (sh ka aja annetamist, mitte ainult raha).

Kokkuvõttes proovime teha nii, et aktiivseid inimesi hoida ja et neid oleks rohkem.

KÜLALIHKUMINE KODUKANT:

Kodukant on 25 aastat just nimelt siseturvalisusega tegelenudki, arendades kogukondlikku mõtlemist, koostööd ja enesega ise hakkama saamise mõtteviisi. Erinevatel aegadel on Kodukandi

fookus ohud erinevatel teemadel ja ka nüüd tuleb meil ajaga ja ühiskonnas toimuvate arengutega kaasas käia. Kodukant oma üle-Eestilise rohujuuretasandi võrgustikuga, mis koondab üle riigi kõige aktiivsemaid külakogukondi, saaks olla suureks abiks tõstmaks inimeste valmisolekut kriisideks ning nendega hakkamasaamiseks. 25 aasta jooksul oleme suutnud saavutada usaldusväärse ja autoriteetse maine, meie võime jõuda otse inimesteni on tihtipeale suurem kui kohalikel omavalitsustel. Samas on oluline osapoolte koostöö ja selgus, kes ja mida teeb nii kriiside ennetusel kui ka nende lahendamisel.

Teadmised: Kaitsetahe kogukondades algab usust et suudame võita. Usk on suurem kui inimestel on olemas oskused aga ka vahendid ohuolukorras käitumiseks. Peataolek ei aita asjale kaasa. 31% teab kuidas kriisiolukorras käituda. Kodukant saab olla abiks, koolitused, reaalsed õppused jms. Mida praktilisemad, seda parem! Juba alanud kohtumised Päästeameti, Naiskodukaitse, Kaitseleidu, Kaitseväge jt struktuuridega, kokkulepped ühisteks tegevusteks aga ka dubleerimise vältimiseks! Inimese kõige suurem vara on aeg ja seda tuleb võimalikult efektiivselt kasutada. Kodukandi võrgustik on pika tegutsemisajale saavutanud inimeste seas usaldusväärse ja autoriteetse maine ja tegutseb tõesti rohujuuretasandilt. KOV paraku ei jõua päris kõikide inimesteni, samas on oluline kõikide osapoolte koordineeritud tegevus, mida tuleks samuti realselt läbi mängida.

Ohuteavitus: Lisaks teadmistele kuidas kriisiolukorras käituda, on oluline ka ohuteavitus, et info ohu olemasolust ja selle iseloomust jõuaks võimalikult kiiresti võimalikult paljudeni. Koordineeritud ja sama sisuga sõnumid nii Kodukandi võrgustiku kui teiste kanalite kaudu. Sõnumiselgus! Koostöö! Infovahetus! Koordineeritus!

Materiaalne valmisolek: Kogukondade (mitte ainult eraisikute vaid ka ettevõtjate) materiaalne võimestamine (keldrid, evakuatsioonideks vajalikud sõidukid, generaatorid, akupangad jms tehnika. Taas eesmärk suurendada ise endaga hakkamasaamist, kuni jõuab kohale omavalitsuse või riigi abi. Kui maapiirkonnas tegutsev väikeettevõtja, kes on tihti ka kogukonna eestvedaja, näeb, et riik aitab ja et see on otseselt nende huvides kuna aitab tõsta nende äri- ja konkurentsivõimet, tõstab see samas nende huvitatust ja suutlikkust osaleda kriisiolukordade lahendamisel. Üldise hüvangu saavutamine läbi isiklik kasu, töötab ka üksikisiku puhul. Ainult koolitustest pole kasu, kui kogukond ei suuda ennast rahaliste vahendite vähesuse tõttu tehnika jms võimestada. Toetusmeede „Kogukondade võimekuse tõstmine kriisiolukordades ise hakkamasaamiseks“ vms suunatud rahastus, Kodukant saab anda häva nõu selle sisustamisel ja suunamisel.

Üks näide, mida tasuks koos edasi arendada - külamajadele siseturvalisuse tõstmise funktsioon - igas külas on koht, mis annaks kriisi korral peavarju, esmavajaduste rahuldamist jne, kõik teaksid, et kui sideühendused maha kukuvad, on külamaja kogunemiskohaks.

Kokkuvõte:

Tasakaal teadlikkuse tõusu ja paanika tekitamise vahel!

Eesmärk - võimalikult paljud on abi andjad, mitte vajajad!

Kogukond peab ise suutma ennast kaitsta, kuni saabub väline abi! Ja ka siis olla tugev partner kriisiolukorra lõplikul lahendamisel.

EESTI LASTEVANEMATE LIIT:

Eesti Lastevanemate Liidu (ELVL) vaatenurgast on riigi kõige olulisem ressurss inimestevahelised suhted. Mitte inimesed ise (sest selline vaatenurk muudab inimese subjekti asemel objektiks) vaid just nende (kui subjektide) vahelised suhted. Sellest lähtuvalt toimub inimese ja ühiskonna kui terviku areng läbi suhtekvaliteedi paranemise. Kriis on arengu ehk suhete paranemise paratamatu eeldus ja seepärast ongi vanarahval ütlus, et ühtegi kriisi ei tohi lasta raisku minna.

Riigi siseturvalisuse eelduseks on kodanike vaimne ja füüsiline turvalisus. Ka selle määrav faktor on suhtekvaliteet. Usaldus üksteise ja riigi vastu kujuneb või hääbub läbi suhtekvaliteedi. Seepärast on ELVL keskendunud **suhte loomisele ja hoidmisele kogukonnas**. Rahvusvaheline praktika näitab, et toimiva kogukonna süda on kool, kus toimub kõiki põlvkondi hõlmav elukestev õpe. Kui kool hääbub, hääbub ka kogukond.

Elujõuliste maakogukondade loomise ja hoidmise nimel on ELVL viimastel aastatel fookusesse võtnud nn hariduskogukondade **suhte ja juhtimise kvaliteedi**. Alates 2019 tehakse selleks Erasmus+ projekti raames koostööd Trigoni Akadeemia ning Jyväskylä Ülikooliga. Trigon on juba aastaid valitud Euroopa parimaks organisatsioonirengu ja konfliktijuhtimise õppeasutuseks. Akadeemia õppejõudude juhendamisel ollakse loomas **Eesti kultuuriruumi sobivat jagatud juhtimise mudelit**, mille rakendamine koolis, kui kogukonna südames, aitab käivitada rohujuure tasandil vajalikud muudatused riigi juhtimiskultuuris tervikuna. ELVL hinnangul on kõigi huvipoolte sisulist kaasamist juhtimisotsuste tegemisse seni vähevõitu ja see on oluline turvarisk. Koolikogukonna (õpilased, õpetajad, lapsevanemad, vilistlased, KOV) parem kaasamine juhtimisotsuste tegemisse aitab parandada suhtekvaliteeti ja tuua otsustamise juurde erinevate valdkondade spetsialiste ning praktiseerida jagatud juhtimist kõigi põlvkondade osavõtul õppimiseks igati sobilikus keskkonnas.

Jyväskylä Ülikooli Haridusjuhtimise Instituudi teadlased kaasati selleks, et välja töötada tegevusuuringule tuginev **haridusasutuse arengu hindamise mudel** ning tagada suhte- ja juhtimiskvaliteedi uuenemisele suunatud õppeprotsessi tõenduspõhisus. Kuna projekt lõpeb 2022 aastaga, loodi selle missiooni jätkamiseks **MTÜ Juhtimiskultuuri Instituut**, millele käivitamisel loodetakse ka riigi rahalisele toetusele. Koostöös Eesti Koolijuhtide Ühenduse ja mitmete maakoolidega käivitati sel aastal Maakoolide hariduskonverents, millest soovitakse luua iga-aastane traditsioon. Seeläbi püütakse levitada tugevate maakoolide kujunemise ja kestmise parimaid praktikaid, mis omakorda loob eelduse kogukondliku maaelu arenguks ja riigi siseturvalisuse paranemiseks.

EESTI PENSIONÄRIDE ÜHENDUSTE LIIT:

Oluline on aidata kaasa, et eakad oleks aktiivsed, saada nad kodust välja. Mida kauem inimesed on aktiivsed, seda pikemalt nad on terved. Aktiivsusele aitavad erinevad pensionäriühendused kaasa.

Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu enda väljakutse järgmistel aastatel on oma tegevustega jätkamine. Oleme küll vabaühendus, aga ka selle töös hoidmiseks on erinevaid püsikulusid ning siin näeme muret tegevustoetuse vähesuse osas.

Turvatunnet mõjutab kahtlemata inimeste toimetulek. Seetõttu näeme järgmiste aastate olulise väljakutsena turvalisust ja turvatunnet silmas pidades mh ka pensionäride toimetulekut, sest pole näha, et pensionid jõuaks hindade tõusule järgi.

PÄÄSTELIIT:

Alates 2016. aastast oleme tegelenud elanikkonnakaitse oskuste inimesteni viimisega.

Koolitused ja teadmised on üheks tegevusvaldkonnaks. Oleme plaaninud ka vabatahtlike oskusi tõhustada. Sh pöörata tähelepanu oskustele lahendada olukordi, mis sõjaliste olukordadega seotud.

Eelmise aasta üks oluline töövõit on, et meie 12 liiget omandasid rahvusvahelise sertifikaadi üleujutustele reageerimise osas.

Vabaühenduste kaasamine kriisilukordades on oluline, kuna sellised organisatsioonid saavad suhteliselt kiiresti tegutseda. Soovitus riigile on seda ära kasutada.

Kuni vahendeid jagub, siis aitame ka Ukrainat. Samas praegu umbes 4 miljoni eest päästetehnikat, varustust saates tõuseb paratamatult mure ja küsimus, kuidas meie enda päästeüksused peavad hakkama saama. Oluline on tegeleda murega, et kui meil endal midagi juhtuks, siis on vaja tehnilist võimekust ja abivahendeid suuremas mahus. Tasub meeles pidada, et vabatahtlikud päästeühingud on suur jõud kohalikes kogukondades elanikkonnakaitse kontekstis.

EESTI VABATAHTLIK MERE- JA JÄRVEPÄÄSTE:

Edaspidi on prioriteet parendada aluseid, et need vastaks nõuetele.

Mis üldist motivatsiooni puudutab, siis ka seda pärssivate teguritega tasuks tegeleda. Näiteks on vabatahtlikul vaja osaleda palju erinevatel koolitustel või tegevustes. Selleks peab vabatahtlik kasutama enda puhkust, sh palgata puhkust. Meie ootus on, et riik leiaks võimalusi tulla appi – näiteks tasuda riigi poolt tööandjale sellise inimese eest sotsiaalmaks, et inimesed saaksid kergemini erinevates vabatahtlikes tegevustes osaleda (sh vabatahtlikud koolitustel).

4. Vabatahtlikud Kriisides

Viola Murd, pääste- ja kriisivalmiduse asekantsler

TOOVORM: Ülevaate andmine, arutelu, ettepanekud ja küsimused osalejatelt

SISUKIRJELDUS (lisatud on ettekande slaidiesitus): Pääste- ja kriisivalmiduse asekantsler Viola Murd andis ülevaate vabatahtlikest kriiside lahendamisel. Näiteks tõi ta välja, et **Kriisiolukorra lahendamisel aitavad erinevad vabatahtlikud:** 1) Siseturvalise vabatahtlikud ja kriisirolliga vabatahtlikud; 2) Muud organiseerunud vabatahtlikud; 3) Igas kriisis tekib meil veel palju teisi inimesi, kes soovivad abistada. Nimetame neid „Omaalgatuslikult tekkinud vabatahtlikud“.

Siseministeeriumi valitsemisalas on umbes 4100 vabatahtlikku, kellest umbes 20% töötab riigikaitseametnikuna, 20% on vabatahtlikus rollis Siseministeeriumi ja/või Kaitseministeeriumi haldusalas ning umbes 60% ei ole riigikaitseametnikuna ning ei ole hõivatud muu vabatahtliku rolliga Siseministeeriumi või Kaitseministeeriumi haldusalas. Oluline on edaspidi saada IT-tööriist, mis aitaks vabatahtlike rollide kattuvusi tuvastada ja välistada.

Riik vajab vabatahtlike kriiside ja ressursimahukate sündmuste lahendamisel. Samas vabatahtlike kaasavate asutuste võimekus vabatahtlike kaasata, hallata ja juhtida peab kasvama. Oluline on, et kõik kriisiplaanid peavad sisaldaksid vabatahtlike kaasamist.

ARUTELU KOKKUVÕTE²:

Marti Magnus (Kaitseministeerium): Üks lahendus saamaks infot vabatahtlike rollide kattuvuste osas oleks Rahvastikuregistris inimesele kriisirolli märke lisamine.

Priit Saar (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium): Inimeste valmisolek endi valmisolek võiks olla veel rohkem tegevuste fookuses.

Tanel Talve (Külaliikumine Kodukant): Inimeste võimalus kriiside lahendamisele kaasa aidata ei pea olema seotud ainult vabatahtliku tegevusega. Me ei pea ütleva inimesele tingimata, et: „mine vabatahtlikuks!“. Me peaks valmisolekut kriisiolukorras ja võimekuse tõstmist viima ka pisut leebemalt inimesteni, kuna sellele kaasa aitamiseks ei pea tingimata iga inimene kohe mõne organisatsiooniga liituma. Samuti tasub ettevõtjate osas mõelda, kuidas saaks ka neid enam võimestada, et nad saaks ka kaasa aidata kriisiolukorras.

² Kokkuvõttes pole kasutatud täpselt sama lauseehitust, mida suulisel kõnes kasutati, pisut on lühendatud.

Viola Murd (Siseministeerium): Meil on inimeste kaasamine kriiside osas nõ kihiline. Esimene kiht ongi, et inimene teeks ise enda võimekuse tõstmiseks tegevusi, et ta ei muutuks abivajajaks.

Marti Magnus (Kaitseministeerium): Mis leebet lähenemist puudutab, siis me ei peaks kartma elanikkonnale päris sõnumite viimist, pigem tasuks inimesi pisut nõ karastada.

Tanel Talve (Külaliikumine Kodukant): See on vaidluse küsimus, milline strateegiline kommunikatsioon neis teemades on kõige õigem.

Tarvo Nurgamaa (Vabariiklaste Liit): Üheks võimaluseks, kuidas paremini kaasata vabatahtlike vabariiklaste abil on vabariiklastega strateegilise partnerluse kontseptsiooni kasutamine. Tavaliselt on nendeks strateegilisteks partneriteks katusorganisatsioonid. Tugevad vabariiklasted ise ongi parimad vabatahtlike kaasajad.

5. Kriisideks valmisolek ja laia riigikaitse

Viola Murd, pääste- ja kriisivalmiduse asekanter

TÖÖVORM: Ülevaate andmine, arutelu, ettepanekud ja küsimused osalejatelt

SISUKIRJELDUS (lisatud on ettekande slaidiesitus): Pääste- ja kriisivalmiduse asekanter Viola Murd andis ülevaate kriisideks valmisoleku ja laia riigikaitse valdkonnast. Alustuseks selgitas ta et kriisideks valmisolek on tervik ja ei ole õige sisuliselt eristada siseturvalisuse arengukavas käsitletavat kriisideks valmisolekut ja riigikaitse arengukavas käsitletavat kriisideks valmisolekut – see on ka põhjus, miks pisut dubleerime mõlemas arengukavas teemasid või püüame arendusi eristada. Tegelikult on Siseministeeriumi ülesanded kriisides, sh ka sõjaajal, samad. Meie eelistaks, et Siseministeeriumi valitsemisala kriisideks valmisoleku ja riigikaitse arendusvajadused oleksid koos ühes arengukavas.

Keskse murena avas asekanter **laia riigikaitse ja elanikkonnakaitse püsirahastuse vajadust** ning tutvustas võimalikke ettepanekuid, kuidas selleni jõuda (täpsemalt slaidiesitluses).

Järgmiste aastate oluliste väljakutsetena kriisideks valmisoleku valdkonnas nimetas V. Murd järgmist:

- **Inimesed:** pealekasv ei kata ära siseturvalisuse valdkonna vajadusi, ei ole piisavalt ressursi kriiside lahendamiseks, vabatahtlike kaasamine;
- **Väljaõpe:** täiendavad õppekohad SKA-sse, Väike-Maarja harjutusväljak;
- **Võimearendused:** sisekaitse võimete arendus tähendab valitsemisala baasvõimete arendust, elanikkonnakaitse 30. a. võlg, idapiiri väljaehitamine, IKT arendus;
- **Varustus:** varude hankimine ja ladude loomine, varustuse kaasajastamine;
- **Õigusruum:** peab toetama kiiret ja otsustavat tegutsemist ning selget vastutusjaotust.

(Täpsemad selgitused on slaidiesitluses)

ARUTELU KOKKUVÕTE³:

Kaarel Taimla (Eesti Noorteühenduste Liit): Kas meil ei ole hetkel kohustuslikuks tehtud või plaan kohustuslikuks teha varjumiskohtade ehitamist uusarendustes?

³ Kokkuvõttes pole kasutatud täpselt sama lauseehitust, mida suulisel kõnes kasutati, pisut on lühendatud.

Viola Murd (Siseministeerium): Sellised ettepanekud oleme esitanud, aga see ei ole hetkel leidnud toetust, kuna see tõstaks kinnisvara hindu umbes 25%. Plaanime viia varjumise ekspertrühma ettepanekud uuesti Vabariigi Valitsuseni. Meie hinnangul võiks uusarendustel olla varjumiskohad loodud. Selle aasta lõpus valmivad Päästeameti ja Tallinna Tehnikaülikooli koostöös soovituslikud nõuded/juhendid varjumiskohtade osas. Riigikantselei on ka analüüsinud majade pommikindlust ja paneelmajade keldrid on üsna head.

Aivar Haller (Eesti Lastevanemate Liit): Kriisideks valmisolekus on vaja tugevaid kogukondi. Seetõttu võiks loobuda tõmbekeskuste retoorikast, kuivõrd võib see pigem väikeste piirkondade/külagogukondade jätkusuutlikkust isegi vähendada. Näiteks kui maal on kogukond, siis see nõuab kooli – hariduskeset, kuid tõmbekeskuste loogika järgi väiksemad piirkonnad seda justkui ei vaja.

6. Kohalik omavalitsus turvalise elukeskkonna loojana: turvalisuse kavandamine ja võimekuse arendamine	Veiko Kommusaar, sisejulgeoleku asekanstler
---	--

TÖÖVORM: Ülevaate andmine

SISUKIRJELDUS (lisatud on ettekande slaidiesitus): Sisejulgeoleku asekanstler Veiko Kommusaar tegi ülevaate kohaliku omavalitsuse kui turvalise elukeskkonna looja rollist. Asekanstler selgitas, et **kogukonnakeskse lähenemise põhirõhk on tasakaalustatud koostööl riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, erasektori ja erinevate kodanikuühenduste ja inimeste vahel.** Ka siseturvalisuse arengukava üks oluline tegevussuund on kujundada kohalikust omavalitsusest turvalisust toetava elukeskkonna põhisuunaja.

Selle toetamiseks pakub Siseministeerium järgnevatel aastatel **kohalikele omavalitsustele võimaluse osaleda tegevustes, mille eesmärk on muuta turvalisuse valdkonna kavandamine tõhusamaks.** ESF kaudu on aastani 2027 planeeritud 3,1 miljonit, millest toetatakse kohalikke omavalitsusi (selleks näiteks koolitused, nõustamine, heade kogemuste jagamine, uute sekkumiste ja töövahendite kohaldamine ning nende kasutuselevõtu rahastamine).

Oleme koostanud **kontseptsiooni, mille eesmärk on toetada ja suunata turvalise elukeskkonna arendamist kohalikul tasandil.** Kontseptsioon annab muudatuste elluviimiseks suuniseid ja on abiks spetsialistidele, poliitikakujundajatele, otsusetegijatele ja teistele, kellest sõltub turvalise elukeskkonna kujundamine kohalikul tasandil. Siseministeeriumi toetatavate tegevuste eesmärk on kohaliku tasandi võrgustikutöö edendamise kaudu aidata kohaliku tasandi juhtidel ja valdkonnaspetsialistidel omandada paremaid oskusi, töövahendeid ja -meetodeid, et aidata vähendada õnnetusi ja õigusrikkumisi ning ennetada ja lahendada laste riskikäitumist.

Siseministeeriumi pakutavast toest saab kohalik omavalitsus järgmist kasu:

- tekib ühtsete arusaamiste ja eesmärkidega meeskond turvalisuse kavandamiseks;
- tekib tervikpilt turvalisust mõjutavatest probleemidest ja juurpõhjustest;
- algatatakse süsteemsed tegevused, mis on mõjusad turvalisema elukeskkonna tagamisel.

Asekanstler rõhutas oma ettekandes turvalisuse laia käsitlust, kuna turvalisus on kohalikus omavalitsuses vahetult seotud eri valdkondadega: nii sotsiaalhoolekande, lastekaitse, haridus- ja noorsootöö kui ka ruumilise planeerimise, liikluskorralduse, kriisideks ja hädaolukordadeks valmisoleku ning rahvatervisega. Seetõttu on oluline leppida kohalikul tasandil kokku, kuidas nende

teemadega seotud igapäevatööd tervikuna korraldada, teisisõnu on vaja tegevusi koordineeritult kavandada.

(Täpsem ajakava ja selgitused on slaidiesitluses)

KOKKUVÕTE

Tarmo Miilits (Siseministeeriumi kantsler): Meie keskkond on võrreldes arengukava väljatöötamise ajaga palju muutunud. Oluline on uute ohtude kõrval märgata ka võimalusi ja neid nutikalt ära kasutada. Vastastikune koostöö ja usaldus turvalisusele kaasa aitavate asutuste ja organisatsioonide vahel on minu hinnangul väga hea ja loodan, et see jätkub!

allkirjastatud digitaalselt

Tarmo Miilits
koosoleku juhataja